

ESKİ YÜZLER-YENİ YÜZLER

İSMAİL RÜŞDÜ AKSAL'IN ARDINDAN

Ziya Müezzinoğlu

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Dünya yeniden kurulurken, Türkiye de yeni bir dönemin eşiğinde bulunuyordu: Savaş yıllarında büsbütün güçsüz düşen ülkede kalkınma sorunu yeni boyutlar kazanmıştı. Öte yandan, içerdeki ve dışardaki gelişmeler karşısında "tek partili ve Milli Şefli demokrasi" uygulaması da artık geçerliğini yitirmişti. O nedenle, savaş yüzünden duran "kalkınma hamlesi"ni yeni bir yaklaşımla tekrar ele alırken, batılı anlamda bir demokrasiyi de tüm kurumları ve kuralları ile bir an önce yaşama geçirmek gerekiyordu. Kısaca, çağdaş bir devlet olarak Cumhuriyetin kimliğini pekiştirmek için bir "yeniden yapılanma" zorunlu olmuştu.

İşte bu ortam içinde Demokrat Parti kurulurken ve Cumhuriyet Halk Partisi de "taze kan"la kendini yenilemek yoluna giderken, bir grup bürokratin ve aydının politikaya atıldığı görüldü; bunlardan biri de İsmail Rüşdü Aksal'dı ve kamuoyunda adı ilk kez duyuluyordu. Mülkiye'yi bitirdikten sonra Maliye Müfettişi olarak devlet hizmetine giren Aksal, savaş yıllarında Londra Büyük Elçiliği Maliye Müşaviri olarak görev yapmıştı. Müfettişlik yıllarında ülkenin sorunlarını ve devletin işleyişini içinde yaşayarak irdelemek olanağını bulduğu gibi; Müşavirlik yıllarında da dünyadaki değişimleri ve gelişmeleri yerinde izleme ve değerlendirme fırsatını elde ettiği için, gerçekçi bir dille konuşuyor ve her alanda yenilenmeyi savunuyordu. Politikaya girişi o nedenle büyük ilgiyle karşılanmıştı. Güvenilir kişiliği ve güçlü birikimi ile yeni dönemde büyük sorumluluklar üstlenmeye aday görünüyordu.

Nitekim öyle oldu; Kocaeli Milletvekili olarak 1946 seçimlerinde Meclis'e giren İsmail Rüşdü Aksal, kısa zamanda dikkat çekti ve ardından milletvekili, bakan ve parti genel sekreteri olarak uzun yıllar Türkiye'nin politik yaşamında en ön sıralarda yer aldı. Güç döneminde İsmet İnönü'nün en yakın çalışma arkadaşlarından biri olmuştu. O'nun tarihsel kişiliğine duyduğu engin saygı içinde, "İkinci Adam" olarak, iktidarda ve muhalefette inançla, feragatle ve başarıyla uzun yıllar görev yaptı.

İsmail Rüşdü Aksal, politikaya atılırken bunu bir görev olarak görmüş ve benimsemişti. Görevini bir inanç olarak politik yaşamı boyunca sürdürmekten hiçbir zaman geri kalmadı. Politikada ilkelere bağlı kalmayı önemli görüyordu. Bu anlamda her zaman "büyük politika" dan yana oldu; "küçük politika"ya hiçbir zaman itibar etmedi. Vaadle bir yere varılamayacağına inanıyordu. O nedenle, zaman zaman, onun halktan kopuk politika yaptığının ileri sürüldüğü olmuştur. Aslında o, bunu halkın bir tür istismarı olarak görüyordu. Kimi zaman övgü, kimi zaman da yergi biçiminde ona yakıştırılan "Lord" unvanı, gerçekte o'nun bu soylu politika anlayışını yansıtan bir simge idi. İktidarda olsun, muhalefette olsun hiçbir zaman mevkiyle ve makamla ilgilenmedi; politikada iddialı idi, fakat öyle hırsı yoktu. Bu davranışının "sorumluluktan kaçma" olarak algılandığı olmuştur. Oysa o, "önce demokrasi" diye düşünüyordu. Bu anlayış içinde, Cumhuriyet Halk Partisi'nin yenilenmesi ve partiler arası ilişkilerin normalleştirilmesi için sürekli uğraş verdi. O bakımdan demokrasi tarihimizde İsmail Rüşdü Aksal'ın önemli bir yeri vardır. Demokrasi ve kalkınma sorunlarıyla yeniden yapılanmanın tartışıldığı bir dönemde politikaya girmişti; politik yaşamı boyunca her zaman çağdaş demokrasiyi ve sağlıklı kalkınmayı savundu.

İsmail Rüşdü Aksal'ın, ülkemizin maliye tarihinde kuşkusuz ayrı bir yeri vardır. Vergicilik alanında en büyük reform 1949 yılında o'nun Maliye Bakanlığı döneminde gerçekleştirilmiştir. O zamana kadar yürürlükte bulunan ilkel Kazanç Vergisi sisteminden, çağdaş Gelir ve Kurumlar Vergisi sistemine geçiş, her yönüyle gerçekten köklü bir reform niteliği taşıyordu. Vergi sistemimiz son yıllarda kendinden beklenen işlevi yerine getiremez duruma gelmiş ise -ki öyledir-, bunun nedenini, ülkenin ekonomik ve toplumsal yapısındaki büyük değişimlerden sonra reform niteliğinde yeni bir düzenlemenin zorunlu olduğu halde yapılmamış ya da yapılamamış olmasında aramak gerekir.

İsmail Rüşdü Aksal, büyük politikacıydı, büyük devlet adamıydı, fakat bütün bunların üstünde eşsiz bir insandı. Uygur, nazik, dikkatli ve sevecendi; mağrurdu, fakat asla kibirli değildi. Kısaca, hizmetleri ya-

nında kişilik yönüyle de yaşadığı dönemden biriydi.

İsmail Rüşdü Aksal politikacı, devlet adamı kimseye örnek olmuştur. Şuna inanılır ki, yakından incelendiği zaman, genç kuşak için insanı örnek almaktan geri kalmayacak kadar değerli bir kişidir.